

MEĐUNARODNO PRAVO KAO FAKTOR ULASKA U EU

Arnad Biković BA, email: Arnad.b@hotmail.com
Internacionalni Univerzitet Travnik u Travniku, Bosna i Hercegovina

Sažetak: Tema mog rada je Međunarodno pravo kao faktor ulaska u EU. Prvo sam objasnio sam pojam EU i šta ona predstavlja. Poslije sam objasnio nastanak EU i sve njene članice i sam postupak pristupa EU. Nakon toga objasnio sam pojam prava EU i izvore prava EU. Te nakon svega kao temu svog rada objasnio sam šta je međunarodno pravo i šta ono predstavlja za EU, te sam uporedio međunarodno pravo sa Pravom EU.

Ključne riječi: Evropska unija, Status zemlje članice, Pravo EU, Međunarodno pravo

INTERNATIONAL LAW AS A FACTOR OF ENTRANCE IN THE EU

Abstract: The theme of my work is International Law as an entry factor in the EU. At the beginning I explained the concept of the EU and what it represents. After I explained the emergence of the EU and all its members and the process of EU accession. After that, I explained what is EU law and sources of EU law. After all, I explained what international law is and what it represents for the EU, and I compared international law with EU law.

Key words: European union, The Status of Member States, EU Law, International Law

1. UVOD

Evropska unija je zajednica 28 država, zasnovana na istim vrijednostima i ciljevima, kao što su: poštovanje ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, pravne države, poštovanje prava čovjeka, uključujući i lica koja pripadaju nacionalnim manjinama. Ove vrijednosti su zajedničke državama članicama u društvu koje karakterišu pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost između muškaraca i žena. "Ujedinjeni u različitosti" moto je današnje Evropske unije, čiji začeci se naziru još od propasti Rimskog carstva, ali sve do polovine XX-og vijeka predstavljaju ideal humanista i pacifista. Poslije Drugog svjetskog rata ideja evropskih integracija je iskristalizovana i uobličena. Razvijale su se procesima produbljivanja integracija, jačanjem nadnacionalnih i federalističkih elemenata i obuhvatanjem novih sadržaja, kao i pristupanjem novih država članica. Taj razvoj je bio dinamičan, ali postepen, i suočen s mnogim problemima čije rješenje je nalaženo u kompromisima

2. OSNIVAČKI UGOVORI

Evropske zajednice i Evropska unija su osnovane međunarodnim ugovorima, koji predstavljaju osnivačke akte i zato se nazivaju osnivačkim ugovorima. Oni čine ustavnu osnovu Unije, i na njima se zasnivaju sve njene odluke, postupci, načela, kao i pravni i institucionalni temelji. Osnivački ugovori u užem smislu su: ugovor kojim je osnovana Evropska zajednica za uglj i čelik, ugovor o osnivanju Evropske ekonomske zajednice i Evropske zajednice za atomsku energiju, kao i ugovor kojim je osnovana Evropska unija. Osnivačkim ugovorima se smatraju i ugovori kojima su mijenjani i dopunjavani gore navedeni ugovori, kao i ugovori o pristupanju zajednicama, odnosno Uniji.

3. UGOVOR O PRISTUPANJU

Evropska unija se od prvobitne Zajednice šest država razvila do zajednice koja broji 28 država članica. Proširenje Evropske unije se vrši zaključivanjem ugovora o pristupanju, kojim se mijenjaju osnivački ugovori u smislu sastava institucija i donošenja odluka u tim institucijama. Do sada je zaključeno sedam takvih ugovora. Prvim proširenjem 1973.godine Zajednica sa prvobitnih šest članica raste na devet potpisivanjem Ugovora o pristupanju Velike Britanije, Irske i Danske. Drugi krug proširenja tzv. mediteransko proširenje: Grčka pristupa Evropskoj zajednici (ugovor o pristupanju stupio na snagu 01. januara 1981.godine). Treće proširenje se desilo potpisivanjem Ugovora o pristupanju Portugala i Španije (stupio na snagu 01. januara 1986.godine). Potpisivanjem Ugovora o pristupanju Austrije, Finske i Švedske (stupio na snagu 01. januara 1995.godine) izvršeno je i četvrto proširenje, koje se naziva i EFTA pridruženje (sve tri države su članice Evropskog udruženja slobodne trgovine-EFTA). Peto proširenje je izvršeno potpisivanjem Ugovora o pristupanju Kipra, Češke, Estonije, Mađarske, Letonije, Litvanije, Malte, Poljske, Slovačke i Slovenije (ugovor stupio na snagu 01. maja 2004.godine). Šestim proširenjem članice EU su postale Bugarska i Rumunija (ugovor stupio na snagu 01. januara 2007.godine). Posljednjim proširenjem 2013. godine državom članicom EU postaje Hrvatska.

4. ZAHTJEV ZA ČLANSTVO U EU

Zemlja koja želi pristupiti EU podnosi zahtjev za članstvo Savjetu EU, koji će tražiti od Evropske komisije da procijeni sposobnost zemlje podnosioca zahtjeva da ispuní uslove članstva. Ako Komisija da pozitivno mišljenje (avis) i ako se Savjet jednoglasno složi sa tim, pregovori mogu formalno početi između države kandidata i svih država članica. Zemlje kandidati moraju pokazati da će u potpunosti biti sposobne da budu članice kroz podršku njihovih građana, te političko, zakonsko i tehničko ispunjavanje zahtjevnih standarda i normi EU. Unija provodi opsežnu proceduru odobrenja pristupanja kojom se osigurava da nove članice pristupe Uniji samo onda kada su ispunile sve zahtjeve, i samo uz pristanak institucija EU i vlada država članica EU i zemlje koje se prijem tiče. Zahtjevi su navedeni sa najvećom preciznošću, u skladu sa razvojem Unije, kako bi osigurali što je moguće bolje smjernice zemljama koje žele pristupiti, ali i da Unija može nastaviti svoju dalju integraciju. Zemlje koje žele pristupiti EU mogu ići naprijed iz jedne u drugu fazu procesa samo onda kada su ispunjeni svi uslovi iz prethodne faze. Na ovaj način se podstiču reforme. Politika proširenja EU je takva da je ovaj proces pomno rukovođen, tako da obezbjeđuje u isto vrijeme, korist kako za EU tako i za zemlju koja joj želi pristupiti.

4.1 PREGOVORI O PRISTUPANJU

Nakon što Evropski savjet jednoglasnom odlukom odredi mandat za pregovore, pregovori o pristupu mogu početi između kandidata i svih država članica. Svaka zemlja kandidat ima okvir za pregovore, ustanovljen od strane EU, i njim se utvrđuju opšte smjernice za pregovore o pristupanju. Takođe, instrumentom Pristupno partnerstvo se utvrđuju reforme i prilagođavanja koja zemlja kandidat mora obaviti kako bi pristupila Evropskoj uniji. Oni su usmjereni na uslove i vremenske rokove u okviru kojih se mora usvojiti, realizovati i primjeniti *acquis communautaire* (pravna stečevina EU). *Acquis* ne može biti predmet pregovora. Za kandidate je najvažnije da se saglase kako i kada će usvojiti i realizovati pravila i procedure EU, dok je za EU najvažnije da dobije garancije o datumima i učinkovitosti usklađivanja kandidata sa relevantnim dijelovima *acquis*-a. Pregovori se bave i finansijskim aranžmanima (kao što je doprinos nove članice budžetskim prihodima EU-a i očekivanog obima transfera toj članici u okviru ukupnih troškova budžeta EU-a) kao i mogućim prelaznim aranžmanima, koje mogu zahtijevati bilo države članice, bilo država kandidat.

U svrhu pregovora o pristupu *acquis* je podijeljen na sljedeća poglavlja:

1. Slobodno kretanje roba
2. Slobodno kretanje radnika
3. Pravo na osnivanje preduzeća i sloboda pružanja usluga
4. Slobodno kretanje kapitala
5. Javne nabavke
6. Pravo trgovačkih društava
7. Pravo intelektualnog vlasništva
8. Konkurencija
9. Finansijske usluge
10. Informacijsko društvo i mediji
11. Poljoprivreda i ruralni razvoj
12. Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika
13. Ribarstvo
14. Transportna politika
15. Energija
16. Porezi
17. Ekonomska i monetarna politika
18. Statistika
19. Socijalna politika i zapošljavanje
20. Poduzetništvo i industrijska politika
21. Transevropske mreže
22. Regionalna politika i koordinacija strukturalnih instrumenata
23. Pravosuđe i osnovna ljudska prava
24. Pravda, sloboda i sigurnost
25. Nauka i istraživanje
26. Obrazovanje i kultura
27. Okoliš
28. Zaštita potrošača i zdravlja
29. Carinska unija
30. Vanjski odnosi

31. Vanjska, sigurnosna i odbrambena politika
32. Finansijska kontrola
33. Finansijske i budžetske odredbe
34. Institucije

Prije pregovora Komisija obavlja detaljnu procjenu svakog poglavlja sa svakom zemljom kandidatom, poznatu kao "pregled" (eng. screening). Ovo je procedura koja pomaže zemlji kandidatu i EU da utvrde koliko je dobro zemlja kandidat pripremljena. Komisija daje Savjetu izvještaj o pregledu svakog poglavlja i preporuke da li da pregovori o određenom poglavlju počnu ili zahtijeva da se prvo ispune određeni uslovi, tzv. minimalni preduslovi (eng. benchmarks) za početak pregovora. Ako je država kandidat dobro pripremljena, Komisija može predložiti otvaranje pregovora i postavljanje minimalnih preduslova za zatvaranje pregovora. Izrada obimne strategije prilagodbe ili akcionog plana jedan je od preduslova za otpočinjanje pregovora dok je usvajanje i praćenje realizacije ključnog zakonodavstva jedan od preduslova za zaključenje pregovora. Zemlja kandidat potom predaje pregovaračku poziciju i Savjet usvaja svoju poziciju o saglasnosti za otvaranje pregovora. Tokom cijelog procesa kroz regularne izvještaje, strategijske papire i pojašnjenje uslova za dalji napredak, Komisija redovno informiše Savjet i Evropski parlament o zemljama kandidatima. Ona nadgleda i ispunjavanje minimalnih preduslova i napredak u primjeni zakonodavstva EU-a i odgovarajućih aktivnosti. Nadgledanje se nastavlja odmah i nakon pristupa. Ovo omogućava da se pruže dodatne smjernice sada kada je zemlja preuzela obavezu članstva a pruža garanciju i postojećim državama članicama da nova država članica ispunjava uslove proizašle iz pristupa. Kako bi svoju administraciju i pravosudni sistem dovela do nivoa koji je potreban za pristupanje u EU svaka zemlja kandidat izrađuje Akcioni plan u kome definiše svoje aktivnosti. Prioriteti koji se moraju uključiti u Akcioni plan se utvrđuju kroz Pristupno ili Evropsko partnerstvo koje EU kreira za svaku zemlju kandidata. Od svake zemlje kandidata se takođe zahtijeva da napravi Državni (nacionalni) program za usvajanje *acquis-a*. To je vrlo specifičan instrument u kojem su dati detalji, vremenski okviri i troškovi za ispunjavanje svakog prioritetnog područja koje je EU definisala u Pristupnom partnerstvu.

4.2 PRETPRISTUPNA STRATEGIJA

Pretpristupna strategija je osmišljena tako da pripremi državu kandidata za buduće članstvo. Ona uključuje slijedeće okvire i mehanizme:

- Evropske sporazume / Sporazume o pridruživanju / Sporazume o stabilizaciji i pridruživanju;
- Pristupno partnerstvo / Evropsko partnerstvo;
- Predpristupnu pomoć
- Sufinansiranje od međunarodnih finansijskih institucija;
- Učešće u programima, agencijama i komitetima EU-a;
- Pripremu državnih programa za usvajanje *acquis-a*;
- Redovni izvještaji o napretku;
- Politički i ekonomski dijalog

4.3 RATIFIKACIJA UGOVORA O PRISTUPANJU

Kada su pregovori o svim poglavljima *acquis-a* zaključeni pozitivno za obje strane, detaljni uslovi se definišu u Nacrtu ugovora o pristupu u kome se navode svi prijelazni aranžmani i

rokovi kao i detalji o finansijskim aranžmanima i sve garancijske tačke ugovora. Ako Ugovor dobije podršku Savjeta Evropske unije, Evropske komisije i Evropskog parlamenta, potpisuje ga zemlja kandidat i predstavnici svih država članica, zatim se prosljeđuje na ratifikaciju državama članicama i zemlji kandidatu u skladu sa njihovim ustavnim odredbama.

4.4 STATUS DRŽAVE ČLANICE

Kada je Ugovor o pristupu potpisan, zemlja kandidat postaje "pristupna država" i ima pravo na privremene privilegije do momenta kada postaje država članica. Pristupna država može davati komentare o nacrtima prijedloga, saopštenja, preporuka i inicijativa EU i dobiva status "aktivnog posmatrača" tijela i agencija EU, i ima pravo da učestvuje u raspravama ali nema pravo glasa. Kada je proces ratifikacije zaključen, ugovor stupa na snagu dogovorenog datuma i pristupna država postaje država članica.

5. PRAVO EU

Evropska unija (EU) ima svoj pravni sistem i pravo – glavna pravila i načela utvrđena su u osnivačkim ugovorima. EU može donositi pravne i zakonodavne akte, koje države članice moraju poštovati i primjenjivati.

Dva su glavna izvora prava EU-a: **primarno pravo** i **sekundarno pravo**.

Primarno pravo uspostavljeno je ugovorima kojima se utvrđuje pravni okvir Evropske unije. Sekundarno pravo sastoji se od pravnih instrumenata koji se temelje na tim ugovorima, kao što su uredbe, direktive, odluke i sporazumi. Uz to, postoje i opća načela prava EU-a, sudska praksa koju je razvio Sud Evropske unije i međunarodno pravo.

Primarno pravo smatra se hijerarhijski najvišim izvorom prava u Europskoj uniji. Ono se nalazi na vrhu evropskog pravnog poretka i sastoji se uglavnom od sljedećih ugovora:

- „osnivački” ugovori: [Ugovor o Evropskoj uniji](#), [Ugovor o funkcioniranju Evropske unije](#) i [Ugovor o osnivanju Evropske zajednice za atomsku energiju](#),
- protokoli i prilozi ugovorima, ugovori u pristupanju država članica Europskoj uniji i drugi ugovori.

Tim se ugovorima zajednički određuje podjela vlasti između Unije i država članica i utvrđuju se postupak donošenja odluka, ovlasti institucija EU-a te obim njihovih aktivnosti u svakom području politike.

Sekundarno pravo obuhvaća takozvane jednostrane akte i sporazume.

Jednostrani akti uglavnom su oni navedeni u članu 288. [Ugovora o funkcioniranju EU-a](#): uredbe, direktive, odluke, mišljenja i preporuke. Uz to, postoje posebni akti koji se temelje na prethodnim ugovorima, primjerice za krivična pitanja i dalje se primjenjuju „okvirne odluke” (donesene su prije nego što je Ugovor iz Lisabona stupio na snagu, kad je sudska i policijska saradnja u krivičnim pitanjima imala poseban status.). Pravno obvezujući akti doneseni zakonodavnim postupkom (kao što su uredbe, direktive i okvirne odluke) nazivaju se zakonodavnim aktima ili „zakonodavstvom”.

Sporazumi obuhvaćaju: međunarodne sporazume ili konvencije koje je potpisala Zajednica ili Evropska unija s državom ili organizacijom izvan EU-a, sporazume među državama članicama i međuinstitucijske sporazume koje su sklopile različite institucije EU-a

6. MEĐUNARODNO PRAVO

Međunarodno pravo skup je pravila koja države ili narodi prihvaćaju kao obvezujuća u svojim međusobnim odnosima, uključujući odnose s međunarodnim organizacijama. Međunarodno pravo obično je uključeno u sporazume između suverenih država i/ili proizlazi iz takvih sporazuma.

Termin „međunarodno pravo” može se odnositi na dvije pravne discipline:

- međunarodno javno pravo: uređuje odnose među državama i međunarodnim organizacijama i odnosi se na područja kao što su ljudska prava, ugovorno pravo, pravo mora, međunarodno krivično pravo i međunarodno humanitarno pravo.
- međunarodno privatno pravo – ili sukob zakona – skup pravila kojima se određuje koji je pravni sistem nadležan i čiji se zakoni primjenjuju u određenom pravnom sporu. Ta se pravila primjenjuju kad pravni spor ima prekogranični element, kao što je ugovor između stranaka iz različitih država ili kad prekogranični element postoji u državi s više jurisdikcija, kao što je Ujedinjena Kraljevina.

6.1. IZVORI MEĐUNARODNOG PRAVA

Međunarodno pravo uglavnom se nalazi u međunarodnim sporazumima ili konvencijama uz niz općeprihvaćenih vrijednosti, standarda i načela, koji se ne moraju nužno izričito spomenuti u nekom sporazumu. Međunarodni sporazumi mogu biti dvostrani (tj. između dvije suverene države) ili višestrani (tj. između više od dvije države). Često se pripremaju i o njima se pregovara unutar neke međunarodne organizacije, kao što su: Ujedinjeni narodi (UN), Vijeće Europe i mnoge druge. Važan izvor međunarodnog prava je i sudska praksa međunarodnih sudova.

Postoje razni javno dostupni izvori informacija o međunarodnom pravu, kao što su npr:

- skup ugovora UN-a,
- UN – pravo povezano s ljudskim pravima,
- Vijeće Evrope – konvencije: ljudska prava, demokratija, sudska saradnja,
- Međunarodna pomorska organizacija (IMO): pravo mora,
- Međunarodna komisija za građanska stanja (ICCS),
- Svjetska trgovinska organizacija (WTO): međunarodno trgovačko pravo,
- Evropsko udruženje za slobodnu trgovinu (EFTA) i Evropski privredni prostor (EGP),
- Organizacija za privrednu saradnju i razvoj (OECD) – Konvencija protiv podmićivanja,
- Elektronički informacijski sistem za međunarodno pravo (EISIL) Američkog pravnog društva,
- Haška konferencija o međunarodnom privatnom pravu : dostupne su konvencije i sporazumi iz tog područja, kao i specijalizirane informacije o legalizaciji dokumenata za međunarodnu upotrebu („apostille”), uručanju dokumenata te otmici i posvajanju djece.

Ujedinjeni narodi osnovali su i Komisiju za međunarodno pravo. Njezina je zadaća promicanje stalnog razvoja međunarodnog prava i njegove kodifikacije. S tim ciljem Komisija objavljuje studije i istraživanja, prikuplja presedane i razrađuje prijedloge novih

ugovora. Rad Komisije za međunarodno pravo rezultirao je mnogim važnim ugovorima i drugim ključnim elementima međunarodnog prava.

7. ODNOS MEĐUNARODNOG PRAVA SA PRAVOM EU

Iako se pravo EU-a može smatrati posebnim oblikom međunarodnog prava, glavnina prava EU-a ima određene značajke koje međunarodno pravo obično nema, konkretno činjenicu da se građani mogu pozivati na prava koja im se jamče pravom EU-a na sudovima u državama članicama EU-a, dok se međunarodno pravo obično mora prenijeti u nacionalno pravo da bi se građani mogli na njega pozivati. Pravo EU-a također često ima prednost nad pravom država članica EU-a

8. ZAKLJUČAK

Tema mog rada je međunarodno pravo kao faktor pristupa EU. Samo međunarodno pravo predstavlja skup pravila koja države ili narodi prihvaćaju kao obvezujuća u svojim međusobnim odnosima, uključujući odnose s međunarodnim organizacijama. Međunarodno pravo obično je uključeno u sporazume između suverenih država i/ili proizlazi iz takvih sporazuma. Takođe međunarodno pravo predstavlja sekundarni izvor prava EU te iz toga možemo zaključiti da je vrlo bitan faktor pristupa EU.

Takođe obradio sam i odnos međunarodnog prava sa pravom EU. Glavna razlika je što se se građani mogu pozivati na prava koja im se jamče pravom EU-a na sudovima u državama članicama EU-a, dok se međunarodno pravo obično mora prenijeti u nacionalno pravo da bi se građani mogli na njega pozivati. Pravo EU-a također često ima prednost nad pravom država članica EU-a

9. LITERATURA

- [1] Mr. Sc. Sakib Kurtic, Selma Otuzbir (MA), doc. dr. Remzija Kadric, „*Principi i organizacija Evropske unije*“, Travnik 2015.
- [2] Rodoljub Etinski, Sanja Đajić, Maja Stanivuković i dr., „*Osnovi prava Evropske unije*“, Novi Sad, 2010. godine;
- [3] Ugovor o Evropskoj uniji, "Službeni list EU" C83, 30.03.2010. godine;
- [4] <https://e-justice.europa.eu/>
- [5] http://hr.wikipedia.org/wiki/Pro%C5%A1irenje_Europske_unije